

XUSUSIY INVESTITSIYALARNING IQTISODIYOTDAGI O‘RNI

**Umirov Sherzod
Baxriddinovich**

*Toshkent davlat Iqtisodiyot universiteti 2-bosqich
talabasi*
umirovsherzod32@gmail.com

Xususiy investitsiyalar iqtisodiyotni rag‘batlantirishda muhim rol o‘ynaydi. O‘shida asosiy kalit bu innovatsiyalardir. U rivojlanayotgan korxonalarga kapital beradi, qo‘llab-quvvatlaydi kengaytirishni rejalashtiradi va tadbirkorlik tashabbuslarini qo‘llab-quvvatlaydi. Xususiy investitsiyalar aksiyalarda sotilmaydigan kompaniyalar, fondlar va aktivlarda amalga oshiriladi. Almashish, investorlarga o‘z portfellarini diversifikatsiya qilish va yuqori daromad olish imkonini beradi. Xususiy investitsiyalar foydali imkoniyatlarni taklif qilishi mumkin bo‘lsa-da, u asosiy xavf va murakkabliklarni tushunish muhimdir. Investorlar o‘zlarining xavf-xatarlarga chidamliligini sinchkovlik bilan baholashlari, tegishli tekshiruvlarni o‘tkazishlari va izlashlari kerak ushbu sohaga kirishda professional maslahatlar zarur.

Xususiy kapital kompaniyalar, fondlar yoki kapitalni joylashtirish aktini anglatadi. Fond birjasida sotilmaydigan aktivlar, davlat investitsiyalaridan farqli o‘laroq, ochiq kompaniyalarning aksiyalarini sotib olish va sotishni o‘z ichiga oladi. Xususiy investitsiya xususiy biznesga yoki muqobil sohalarga to‘g‘ridan-to‘g‘ri investitsiyalarni o‘z ichiga oladi, investitsiya vositalari xususiy kapitalga investitsiyalar odatda yuqori sof va shaffof holda amalga oshiriladi. Arziydigan jismoniy shaxslar, institutsional investorlar, venchur kapital firmalari, xususiy kapital firmalar va farishta investorlari. Bu investorlar qo‘llab-quvvatlash uchun kapital beradi, xususiy kompaniyalar yoki innovatsion loyihalarning o‘sishi, kengayishi va rivojlanishi hali ommaga oshkor etilmagan venchur holatda bo‘ladi. Xususiy investitsiyalar ko‘p shakllarda bo‘lishi mumkin, aksiyalarga investitsiyalar, qarz investitsiyalar, konvertatsiya qilinadigan qimmatli qog‘ozlar va aksiyalarni o‘z ichiga oladi. Aksiyalarni investitsiyalash mulkni sotib olishni o‘z ichiga oladi.

Xususiy kompaniyalardagi o‘sishi potentsiali, manfaatlar, investorga proporsional egalik huquqini beradi. Ulush va kapitalning boshqa tomondan, qarz investitsiyalari evaziga xususiy kompaniya yoki loyihaga qarz berishni o‘z ichiga oladi, muntazam foiz to‘lovlari va vaqt o‘tishi bilan asosiy qarz to‘lanadi.

Konvertatsiya qilinadigan qimmatli qog‘ozlar investitsiyalarning gibril shakli bo‘lishi mumkin va bu keyingi bosqichda aksiyalarga aylantiriladi. Bu investorlarga foyda olish imkonini beradi, qarz vositalarining xavfsizligi va kapital salohiyati fond investitsiyalarini birlashtirishni o‘z ichiga oladi. Boshqariladigan investitsiya vositasiga

bir nechta investorlarning kapitali, masalan, xususiy kapital fondi yoki venchur kapitali fondi, keyinchalik u turli sohalarda xususiy investitsiya imkoniyatlarini oshiradi.

Xususiy investitsiyalarning asosiy xususiyatlari: Xususiy investitsiyalar bir-biridan ajralib turadigan o'ziga xos xususiyatlar to'plamini davlat investitsiyalari hisobidan taqdim etadi.

Xususiy investitsiyalar turlari: Cheklangan likvidlik, yuqori potentsial daromad, noyob investitsiyalardan foydalanish imkoniyati imkoniyatlar, past tartibga soluvchi talablar, xavf va diversifikatsiya etishmasligi.

Xususiy kapital keng ko'lamli investitsiya imkoniyatlarini o'z ichiga oladi. Keling, investorlar e'tiborga olishlari mumkin bo'lgan ba'zi keng tarqalgan turlarini ko'rib chiqaylik: Xususiy kapital, venchur kapital, ko'chmas mulk infratuzilmasi, qarz asboblari.

1-rasm. 1990-2022 yillarda xususiy investitsiyalar hajmi

год	частные инвестиции, млрд. долл.	частные инвестиции на душу населения, долларов	частные инвестиции, млрд. долл.	рост частных инвестиций, %	доля частных инвестиций в ВВП, %	доля Узбекистана, %		
	текущие цены		постоянные цены 1990			в мире	в Азии	в Центральной Азии
1990	5.9	288.4	5.9		33.6	0.10	0.33	27.1
1991	5.1	241.6	4.9	-17.0	28.0	0.084	0.26	37.8
1992	7.6	350.6	7.2	45.4	45.8	0.12	0.35	44.5
1993	2.5	114.1	2.3	-67.5	15.3	0.040	0.11	27.4
1994	3.1	135.3	2.8	18.6	19.1	0.044	0.12	28.0
1995	4.1	177.8	3.6	31.3	25.3	0.053	0.14	40.2
1996	4.0	171.7	3.9	7.0	24.0	0.052	0.14	43.5
1997	3.7	154.5	4.5	17.0	19.8	0.048	0.14	41.1
1998	3.9	161.8	4.7	4.6	21.8	0.052	0.17	42.9
1999	3.7	148.9	4.8	1.1	17.9	0.047	0.15	42.7
2000	3.4	135.5	4.8	0.90	20.4	0.041	0.12	38.4
2001	2.3	92.5	5.0	4.0	21.1	0.029	0.093	21.5
2002	2.5	96.8	5.2	3.6	21.1	0.031	0.099	20.7
2003	2.4	93.9	5.5	4.5	20.2	0.027	0.085	17.9
2004	3.5	133.0	5.7	4.9	24.3	0.033	0.10	19.1
2005	4.5	170.1	6.1	7.0	26.5	0.039	0.12	17.3
2006	5.9	220.9	6.5	6.5	28.5	0.046	0.15	15.8
2007	7.5	276.3	8.3	27.3	27.7	0.051	0.16	15.0
2008	11.7	421.5	10.9	31.9	32.0	0.072	0.20	20.1
2009	12.7	451.8	13.9	27.4	30.1	0.090	0.22	21.7
2010	13.6	475.1	15.7	12.6	27.2	0.083	0.20	20.7
2011	16.2	556.1	16.6	5.7	26.7	0.086	0.20	20.4
2012	20.4	692.3	20.0	20.6	30.1	0.11	0.23	21.8
2013	20.1	670.9	19.6	-2.0	27.5	0.10	0.22	19.5
2014	22.6	742.3	21.3	8.8	28.0	0.11	0.24	21.0
2015	22.7	733.7	21.5	1.0	26.3	0.12	0.25	23.2
2016	22.2	705.5	22.3	3.6	25.8	0.11	0.24	26.6
2017	18.1	566.1	26.3	18.1	29.1	0.085	0.18	20.8
2018	19.7	606.1	35.6	35.2	37.2	0.086	0.17	21.4
2019	25.2	764.3	42.4	19.1	41.8	0.11	0.22	24.2
2020	24.1	717.6	41.3	-2.5	40.0	0.11	0.21	23.8
2021	28.1	824.3	44.9	8.5	40.4	0.11	0.21	24.7
2022	30.8	889.3	38.4	-14.5	38.3	0.11	0.23	23.9

1990-2001 yillar uchun O'zbekistonda aholi jon boshiga to'g'ri keladigan xususiy investitsiyalar hajmi o'sdi 195,9 dollar (67,9 foiz) va 92,5 dollarni tashkil qildi. O'rtacha yillik aholi jon boshiga xususiy investitsiyalarning o'sishi hozirgi vaqtda -17,8 dollar yoki -9,8% ni tashkil etdi. 2001-2022 yillar davomida O'zbekistonda aholi jon boshiga xususiy investitsiyalar 796,8 dollarga (9,6 marta) oshib, 889,3 dollarni tashkil qildi. Aholi jon boshiga xususiy investitsiyalarning joriy narxlarida o'rtacha yillik o'sishi 37,9 dollar yoki 11,4 foizni tashkil etdi.

Qisqa qilib aytganda, Xususiy kapital investorlarga noyob investitsiya imkoniyatlari, potentsial yuqori daromad va o'z portfellarida faolroq rolga kirish imkonini beradi. Xususiy sarmoyalarni tegishli tekshirish va izlash orqali professional rahbarlik, shaxslar va muassasalar faoliyatini sezilarli darajada oshirish va zamon talabiga mos sayqallash imkonini beradi.

Foydalanilgan Adabiyotlar:

1. Vakhobov A.V., Khajibakiev Sh.Kh., Muminov N.G. Foreign investments. Study guide. - T.: "Finance", 2010. - P. 155-156
2. Information about private investments was obtained from the website www.livewell.com
3. Detailed information about private investments in the Republic of Uzbekistan was obtained from the web page www.macroekonometrikacapitaformation.com
4. Шомуродов Р. Т. ВОПРОСЫ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ МОНЕТАРНОЙ ПОЛИТИКИ В УЗБЕКИСТАНЕ //" MOLIYA-IQTISOD". – 2024. – Т. 3. – №. 1. – С. 21-30.
5. Ochilov, B., Hoshimov, J., & Butayev, J. (2024). IQTISODIYOTGA XORIJIY INVESTITSİYALARNI JALB ETISHDA MAMLAKAT INVESTITSION JOZIBADORLIGI: NAZARIYA VA AMALIYOT (Monografiya).
6. Tursunkulovich S. R. O 'ZBEKISTONDA MONETAR SIYOSAT VOSITALARIDAN FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI //"MOLIYA-IQTISOD". – 2024. – Т. 2. – №. 1. – С. 1-11.
7. Tolaganova R., Ochilov B. DIRECTIONS FOR IMPROVING INVESTMENT ATTRACTION MECHANISMS //Евразийский журнал академических исследований. – 2024. – Т. 4. – №. 1 Part 2. – С. 144-151.
8. Tursunkulovich, Shomurodov Ravshan. "ISSUES OF INCREASING THE LEVEL OF CAPITALIZATION OF COMMERCIAL BANKS." Journal of Advanced Scientific Research (ISSN: 0976-9595) 3.5 (2023).
9. Kubayevich, Kholmamatov Farkhodjon, and Rakhmatov Azizjon Jaloliddinovich. "Maqsudov Bunyod Abdusamat ugli, Sayfullayev Sirojiddin Soli ugli,.(2020). Econometric Analysis of Factors Affecting Commercial Bank Lending." International Journal of Advanced Science and Technology 29: 2160- 2166.
10. Murtazaevich, Khoshimov Sabir, and Ganiev Shahiriddin Vohidovich. "ISSUES OF INCREASING THE ATTRACTIVENESS OF THE INVESTMENT CLIMATE WHEN ATTRACTING INVESTMENTS INTO THE ECONOMY." (2024).
11. Холмаматов, Фарҳоджон Кубаевич. "БАНК ТИЗИМИ МОЛИЯВИЙ БАҲҚАРОРЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШДА ЛИКВИДЛИЛИК КЎРСАТКИЧЛАРИНИНГ ХАЛҚАРО МЕЎЁРЛАР АСОСИДА БАҲОЛАШ ВА УНИНГ ТАҲЛИЛИ." Journal of new century innovations 50.3 (2024): 56-64.
12. Murtazaevich K. S. Improving Foreign Investment Insurance in Uzbekistan/Eurasian Scientific Herald. – 2023. – Т. 20. – С. 68-79.
13. Ravshanbekovich H. J. A Organizational and Legal Basis of Islamic Finance in Uzbekistan: A Comprehensive Overview //HOLDERS OF REASON. – 2023. – Т.1. – №. 3. – С. 56-61.
14. Сулейманов, И., & Рахимов, Д. (2024). ОСОБЕННОСТИ ФИНАНСОВОЙ ПОДДЕРЖКИ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРА ЭКОНОМИКИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН. Инновационные исследования в науке, 3(3), 36-41.
15. Khoshimov J. LEGAL MEASURES TO INCREASE THE ATTRACTIVENESS OF THE TERRITORY'S INVESTMENT ENVIRONMENT //Models and methods in modern science. – 2023. – Т. 2. – №. 13. – С. 54-60.

16. Сулейманов, И., & Рахимов, Д. (2024). НАЛОГОВАЯ ПОЛИТИКА В ФИНАНСОВО-ПРОМЫШЛЕННЫХ ГРУППАХ. Development of pedagogical technologies in modern sciences, 3(4), 33-38.

17. Aminova N. ХОРИЙИ ИНВЕСТИЦИЯЛАРНИ ЖАЛБ ҚИЛИШ ОРҚАЛИ О‘ЗБЕКISTON RESPUBLIKASIDA TASHQI IQTISODIY FAOLIYATNI RIVOJLANTIRISH //Ўзбекистон республикаси суғурта бозори учун кадрлар тайёрлашнинг ҳозирга ҳолати, муаммолари ва ривожланиш истиқболлари. – С. 132.

18. Tursunkulovich S. R., Bakhtiyorovich O. B. Some using questions instruments of monetary policy //Galaxy International Interdisciplinary Research Journal. – 2022. – Т. 10. – №. 3. – С. 211-216.

19. Sugahara S., Ravshan S., Bobur O. FEATURES OF MONEY SUPPLY REGULATION IN UZBEKISTAN //" MOLIYA-IQTISOD". – 2023. – Т. 1. – №. 1. – С. 59-68.

20. Bakhtiyor o‘g‘li O. B. THEORETICAL ASPECTS OF INVESTMENT ATTRACTIVENESS //American Journal of Technology and Applied Sciences. – 2023. – Т. 10. – С. 144-149.